

28. medzinárodná konferencia ICOM CIDOC

ICOM CIDOC je jedným z 30 medzinárodných komitétov ICOM, ktorého členom môže byť každý člen ICOM. Jeho predmetom záujmu je už od roku 1950 múzejná dokumentácia. Od 29. 9. do 5. 10. 2018 zorganizoval v gréckom Heraklione svoju 28. medzinárodnú konferenciu, tentokrát na tému provenienciencia vedomostí zachytených v múzejnej dokumentácii. Účastníci medzinárodnej konferencie z celého sveta si mohli vyberať zo štyroch paralelne idúcich blokov prednášok, stretnutí pracovných skupín CIDOC, ale i večerných exkurzií v miestnych múzeách (historickom a archeologickom), v bývalom paláci v Knósose, či v nadácii pre výskum a technológie FORT (www.ics.forth.gr).

V mnohých príspevkoch zaznelo (tými, či onými slovami vypovedané), že múzeá nie sú zodpovedné iba za vznik a ochranu svojich zbierok, ale aj za vznik a uchovanie dokumentácie o každom zbierkovom predmete. Pomáha mať na to vytvorené štandardy a samozrejme, dodržiavať ich. Zdokumentovaním pravdivých informácií k zbierkovým predmetom na akýchkoľvek nosičoch - či už papierových (dokumenty, mapy, fotografie, kresby a pod.) alebo iných (obrazovné a/alebo zvukové záznamy zaznamenané všetkými existujúcimi technológiami) - múzeá uchovávajú širší záber aspektov nimi dokumentovanej oblasti ako „iba“ tvorbou zbierok. Dobre archivované (teda nájditeľné) relevantné informácie „z prvej ruky“ kedykoľvek umožnia zasadiť zbierkové predmety do širokého, a najmä pravdivého kontextu (t. j. dekontextualizovaný zbierkový predmet kontextualizovať). Na splnenie tejto misie je nevyhnutné, aby súčasťou silného manažmentu zbierok bol i dobre nastavený manažment relevantných informácií. Aké informácie sú však relevantné? V určitom bode sa inštitúcia musí rozhodnúť, čo všetko (okrem údajov predpísaných právnymi predpismi, o ktorých sa nediskutuje) bude zaznamenávať a v akom rozsahu bude uchovávať provenienciu týchto informácií.

Na konferencii sa sa skloňovali, okrem iného, aj:

- ✓ štandardy CIDOC (<http://network.icom.museum/cidoc/standards/cidoc-standards-guidelines/>), ktorých cieľom je zjednodušiť život zamestnancom múzea, zvýšiť spoľahlivosť a efektívnosť procesov v dokumentácii múzea. Múzejníci z Portugalska, Ukrajiny, Kanady, Mexika a Anglicka referovali o implementácii oficiálneho štandardu dokumentácie v oblasti kultúrneho dedičstva ISO 21127:2006 zvaného CIDOC CRM (<http://www.cidoc-crm.org/>) v ich krajinách.
- ✓ britský štandard správy zbierok Spectrum (<https://collectionstrust.org.uk/spectrum/>),
- ✓ elektronické systémy pre manažment zbierok, napríklad:
 - EMu (<https://emu.axiell.com/>), jeden z najpoužívanejších systémov na svete, používa ho viac ako 400 inštitúcií - knižnice, archívy, múzeá,
 - ARCHES (<https://www.archesproject.org/>), tzv. open-source, voľne dostupný na inštalovanie a použitie, produkt Getty Conservation Institute a World Monuments Fund,
 - PRAGMATA (<https://pragmata.sia.uu.se/pragmata/>), projekt Švédskeho inštitútu v Aténach, Múzea Gustavianum v Uppsale a Univerzity v Uppsale,
 - Museum4punkt0 (<http://www.museum4punkt0.de/>), projekt viacerých nemeckých kultúrnych inštitúcií,
 - Reasonable Graph (<https://reasonablegraph.org/>), taktiež pre knižnice, archívy a múzeá.
- ✓ potreba uvádzať provenienciu vedomostí zaznamenaných v dokumentácii múzea, ktorá môže byť dôležitá pre všetky odborné činnosti, ale napr. aj pri dokázaní

právoplatnosti vlastníctva zbierkového predmetu, v prípade ak vyvstane taká potreba. Jeden z príspevkov uvádzal príklad masky múmie Ka-Nefer-Nefer, ktorú do svojej zbierky kúpilo z jednej americkej predajne umenia a starožitností v roku 1998 Múzeum umenia v Saint Louis za pol milióna dolárov, dozvediac sa pri tom, že sa našla v roku 1952 v egyptskej Sakkáre a následne bola v zbierkach viacerých európskych múzeí. Začiatkom 21. storočia prišli do múzea úradníci egyptskej vlády s požiadavkou na vrátenie masky múmie, ktorá bola (podľa nich) ukradnutá počas archeologických vykopávok v Sakkáre a ilegálne vyvezená z Egypta. Americká vláda bola požiadaná o vydanie masky egyptskej vláde. Pri súboji právnikov boli nepriestrelnými vestami dokumenty, ktorými bolo možné vydokladovať provenienciu informácií o maske a teda podporiť, alebo vyvrátiť rozdielne názory na provenienciu masky.

- ✓ zapracovanie tzv. oral history medzi metódy získavania informácií do dokumentácie múzea, osobné svedectvo vytvára nový narratív – humanizuje príbeh a kombinovaný s historickými zdrojmi umožňuje rekonštrukciu osobnej skúsenosti v relevantnom kontexte. Sú i prípady, kedy osobné svedectvo umožňuje odpichnúť sa pri výskume proveniencie zbierkových predmetov, o ktorých múzeu chýbajú údaje – a to nielen osobné svedectvo predchádzajúcich vlastníkov, ale aj múzejníkov. Kurátorka Kriminálnostického múzea Aténskej univerzity uviedla vo svojom príspevku príklad jeho zbierkových predmetov nazvaných *novorodenci z povaly*. Išlo o múmie novorodiatok, ktoré boli v múzeu bez akýchkoľvek informácií v múzejnej dokumentácii – okrem tých, čo sa nedávno zistili ich rozborom (niektoré sa narodili v poriadku, niektoré predčasne či s defektami nezlučiteľnými so životom a všetky boli mumifikované vďaka pôsobeniu vzduchu), až dotazovaním bývalých zamestnancov sa zistilo, že sa do múzea dostali začiatkom druhej polovice 20. storočia, po tom, čo sa našli pri búraní jednej aténskej štvrte na povalách pri komínoch. Vďaka tejto informácii mohlo múzeum začať širší historicko-sociologický výskum. Kurátorka Múzea modernej gréckej kultúry (predtým gréckeho ľudového umenia) sa vo svojom príspevku zamyslela nad tým, ako (ne)pravdivo sa prezentujú zbierkové predmety v (ich) expozícii, ako sú zbierkové predmety v múzeu zdokumentované, či vôbec má múzeum dostatok informácií na pravdivú prezentáciu. V prípade zbierky, ktorú spravuje – grécky ľudový odev – kurátori zisťovali a zaznamenávali informácie až od roku 1919, dovtedy do zbierky kupovali ľudový odev od obchodníkov, bez informácií o predchádzajúcich nositeľoch či výrobcov, spôsobe nosenia atď. Hodnota informácií bola vtedy nulová. Dnes je to presne naopak, preto je súčasťou ich akvizičnej politiky zaznamenávať a v dokumentácii ukladať nahrávky rozhovorov s vlastníkom a jeho rodinou o všetkých aspektoch predmetu nadobúdaného do zbierok – jeho proveniencii, používaní, výrobe atď. Zdokumentujú každý možný kontext – sociálny, historický, politický...

Summa summarum: príspevky konferencie tak, či onak potvrdili starú známu pravdu, ktorou je nevyhnutnosť kvalitnej dokumentácie o zbierkovom predmete pre efektívny a profesionálny výkon odborných činností múzea, ale napr. aj pre možnosť čeliť obvineniu z neoprávneného vlastníctva. Kvalitná dokumentácia nevznikne sama od seba. Ideálne je, ak na jej začiatku stojí efektívne a komplexné nastavenie systému a následne sa tvrdo bazíruje na jeho dôslednom dodržiavaní. V nastavení (nech už má podobu politiky, koncepcie, internej smernice či niečoho iného – samozrejme

v písomnej podobe schválenej vedením múzea prípadne aj jeho zriaďovateľom) je možné, priam žiadané, ísť nad rámec dotknutých právnych predpisov – teda konkretizovať, čo je v nich uvedené všeobecne a uviesť aké ďalšie informácie budú zaznamenávané, konkrétne kde, ako, kým, kde budú dlhodobo uložené, kto za ne zodpovedá.

Všeobecná rada je postupovať tak, aby v budúcnosti nebolo potrebné prácne zisťovať informácie o vzniku, používaní, predchádzajúcich vlastníkoch či správcoch zbierkového predmetu a nezabudnúť na informácie, ktoré sa dnes zdajú triviálne – o x desaťročí takými nebudú. Je potrebné určiť aj to, o ktorých informáciách sa bude zaznamenávať ich provenienciu (a ako, kým, kde) a ktoré informácie nebudú nikdy vymazané, t. j. iba nahradené (ak bude potrebné) tak, aby predchádzajúce zostali zachované. Je potrebné si ujasniť aj status dokumentácie získanej k zbierkam – napr. fotky predchádzajúcich vlastníkov, konštrukčné plány, kresby dokladujúce ich využívanie a pod. Prirodzene, vyžaduje to systematické uvažovanie, komplexný prístup, praktické (vykonávateľné) nastavenia a následné precízne dodržiavanie.

Účasť autorky na 28. konferencii ICOM CIDOC z verejných zdrojov podporil Fond na podporu umenia.

Andrea Jamrichová, 1. 11. 2018